

EGZISTENCIJALIZACIJA MARIJINA ŠTOVANJA

Dr Jordan Kuničić

Danas se mnogo govori o egzistencijalnom obliku vjerovanja. U tom se poslu i pretjeruje. Pretjeruje se i s te strane što se krnji integralno shvaćanje Marijine uloge u poslu spasenja. Krnji se i njeno štovanje. A Marijino uklapanje u posao spasenja (LG br. 56) i njezino duhovno materinstvo za nas znače poziv da je slijedimo u poslu spasenja i u duhovnom materinstvu. Štovanje se temelji na dogmi, time označujemo pravi smisao i glavni pravac istinskog Marijina štovanja, naime: posao oko spasavanja duša. Ali Marija ne spašava samo čovjeka, ona u čovjeku gleda i posinka Božjeg. A s naše strane nema pravog štovanja Marije ako ne prihvatimo i posao oko spasavanja duša.

1. Razna strujanja

Homo technicus će skeptički slegnuti ramenima kao da hoće reći da mu se mili uskrisivati »mrtve vrednote«, ili »mrtve bogove«. On smatra da teološka, apstraktna kategorija, kao što je mariologija, ne može adekvatno i efikasno utjecati na dinamičnu, vrtoglavu i previše realnu čovječju egzistenciju kako se ona danas odvija.

Homo practicus, recimo i *homo materialis*, pa i *naturalis*, ukazuje na 11. tezu o Feuerbachu pa zatvara filozofe u carstvo suhih teorija te ne podnosi filozofiranje. On traži da se izmijeni, da se preobrazi svijet. Nema sumnje da je taj poziv odjeknuo. Ta proročka izjava probudila je mnoge od sna kao apokaliptička trublja. Neki opet bez uznemirivanja vide u njoj samo jači naglasak ili varijaciju na staru kršćansku nauku o izdignutosti djela nad riječi, prakse nad teorijom, života nad idejom. U našem se pitanju ovo stajalište primjenjuje tako da se uopće i ne misli da bi mariologija mogla izmijeniti, preobraziti svijet.

Naglasak na egzistenciju i egzistencijalne probleme nalazimo i u općem pojmu onoga *homo modernus*. On rado izgovara poznatu frazu prema kojoj nije važno znati o čovjeku da li jest ili nije ono što jest, tj. čovjek, nego da je važno znati da li nastupa ili radi kao čovjek. Ono što je praktično mora posve nadomjestiti ono što je bitno ili esencijalno. Možemo li to stajalište smatrati blagom varijantom ili

testom autentičnosti kršćanstva koje se nalazi u ispunjanju volje Očeve, a ne u besplodnosti verbalizma ili formalizma? (Mt 7,21; Rim 2,13; Jak 1,22).

Očito je da sve ide prema praksi, konkretnosti, egzistencijalnom vrednovanju. Međutim, na tom putu susretamo i onog vječnog *homo supernaturalis*. On gleda s nepovjerenjem na ovo naše umovanje. Pomislit će da se tom temom profanira što je sveto. On se boji da Mariju ne zatvorimo u horizontalno kršćanstvo, da je ne izoliramo od posla nadnaravnog spasenja čovjekova. Čini mu se da ovim našim nastojanjem pokušavamo obeskrjepiti palingenezu otkupljenja.

2. Opća napomena

Svaka epoha posjeduje neke svoje vodeće ideje. Svaka dokazuje i svoje nedostatke, svoja zastranjenja. Jedna od negativnih tendencija suvremenog svijeta jest da voli rastavljati i suprotstavljati ono što je određeno da bude i da opstoji ujedinjeno i složno, i da tako postupamo. Čovjek današnjice voli atomiziranje, analizu, mrvljenje, kao da su mu sinteze odviše teške.

To cijepanje ne volim. Najmanje volim suprotstavljanje. Život je ponajprije sinteza. Čemu suprotstavljati esencijalno egzistencijalnomu, kad se te vrednote negdje sastaju? Sastaju se u ONOMU KOJI JEST. Esencija je odlazna točka egzistencije. Egzistencija je inkarnacija esencije.

Ne usvajam tako lako aforističko izražavanje da se čovjek cijeni po onome što *čini*, kako djeluje, a ne po onome što *je u sebi*, što ga čini čovjekom, jer, govoreći cjelovito, čovjek dokazuje *ŠTO JEST* upravo svojim djelovanjem u prostoru i vremenu, u skladu sa svojom čovječjom, a za kršćanina i kršćanskom naravi.

U ovom kontekstu otpada i rastavljeno tretiranje ili suprotstavljavanje prakse teoriji, jer praksa mora biti kao protegnuće teorije, verifikacija teorije, dokaz njene ispravnosti. Onaj stari izraz da »intellectus speculativus extensione fit practicus« nikada neće izgubiti ništa od svoje vrijednosti. Prema tome, i kršćansku praksu, kršćanski život, njegovu egzistenciju kao i kršćansko štovanje Marije usko povezujem s dogmom o Mariji, s onim *ŠTO ONA JEST*, što je razlikuje od svih drugih žena. Drugim riječima: Mariju treba uvesti u ovaj naš današnji život, mariologiju treba protegnuti na životnu mariologiju, tražiti kako preko nje preobraziti život.

3. Čemu ovo pitanje?

Smatram da ga je potrebno postavljati. Prije svega što opstojе mnoga strujanja, kao što sam već rekao. Neka od njih nazvao bih i zastranjenja. Ako smo ljubitelji istine, nastojat ćemo je upoznati. Ako želimo biti dosljedni kršćani, nastojat ćemo biti svjesni odgovornosti koju sebi stavljamo na leđa šireći neistinu.

Zbog čega ne bi bilo potrebno postavljati ovo pitanje kad je uistinu Marija boravila u okovima ovozemne egzistencije, a sada boravi u obliku proslavljene egzistencije, ali egzistencije? Činjenica je da njezin primjer još zrači. I danas, baš danas, djevojkama treba uzor kad se spremaju da preuzmu na sebe djelo stvaralačke ljubavi, dužnost materinstva. I danas ima siromašnih žena i majki, a i Marija je to bila. I danas ima žena i majki kao žrtava stambene krize, pa im Marija u štalici izgleda bjednijom od njih. I danas migraciona kretanja sa svojim lošim stranama kao da ukazuju na nevolje skopčane Marijinim bijegom u Egipat. Zar se i danas ne cijeni rodbinski pijetet, u čemu Marija može prednjačiti svojim pijetetom prema Elizabeti. Danas se osjeća tragičnost odgojne preokupacije, a neki naziru tračak te teškoće u činjenici da je Marija ukorila malog Isusa kada je u čuđenju konstatirala kako se udaljio od nje i poočima (Lk 2,48). Hoćemo li promatrati Mariju i u liturgijskom aspektu? Eno je angažiranu u opsluživanju obrednih, hramskih propisa. Dovoljno bi bilo da se prisjetimo kako nam ona danas može pokazati primjer pravilnog odnosa prema životnoj drami. Kako se odnosila prema boli? Kako je reagirala na zapostavljanja, na izdajstvo, na okrutnost koju su pokazali njezini sunarodnjaci prema njenom Sinu? Ne zaboravimo da ćemo je naći i u slavi, u trijumfu, pa nam i tim zgodama može služiti kao model, da uvidimo koliko vrijedi djetinjsko povjerenje u Providnost ili u volju Očevu.

Uostalom, ako ne bismo potražili egzistencijalni oblik Marijina kreda, niti bismo nju shvatili cjelovito niti bismo odgovorili zahtjevima vremena. U svakom vremenu Bog prolazi. Svako je vrijeme kao milost Božja koja nas zove na sastanak, da iskoristimo taj Božji prolaz, tu phase Domini. Tako je i mariološko-marijanski kongres kao jedan poziv na osvješćenje, na susret s Bogom i Marijom.

Mi živimo u svijetu zasićenom Marksovom idejom o prvenstvu prakse nad teorijom. Kršćani moraju prihvatiti izazov o potrebi da se naglašuje vrijednost prakse i predmetna istinitost, jer zatvaranje u svijet suhих esencija nema životne koristi ni za kršćanina. U tom pogledu možemo reći da je i kršćanima potreban svojevrsan materijalizam, ukoliko on ističe tu praksu i predmetnu istinitost (vidi reviju CuS, 1971, br. 1, str. 21—33).

U taj okvir postavljam potrebu zanimanja oko egzistencijalnog oblika Marijina kreda, jer nas on poziva na posao spasenja na djelu, u praksi. Čini mi se plodnom ideja sv. Katarine, o kojoj sam raspravio u posebnoj studiji, da je teologija kao Kristov SITIO u vremenu i na ovoj zemlji. To je teologija egzistencije, kršćanske vitalnosti. Teologija je »znanost spasenja«. A spasenje treba realizirati danas, ovdje, u ovom vremenu i prostoru. Katarina će Mariju nazvati »mamac«, te će reći kako ona nosi napisanu istinu o Riječi, o životu, prema tome i o životu današnjice, jer ona je dala život svijetu, pa zbog čega ne bi dala život i svijetu današnjice? Ako Marija može poslužiti kao primjer u malo prije opisanim situacijama, onda znači uposliti Mariju u posao duhovnog spasavanja današnjeg čovjeka.

Znam, preokupacija »tehničkog čovjeka« ide drugim putem. On voli jednostavne ideje, jasne formule, elementarne pojmove, vitalne i efi-

kasne kategorije. On rado ukazuje na brojeve 4—9 u GetS koji nas pozivlju da zbiljnost promatramo egzistencijalno, a u egzistenciji se događaju stalne promjene. Bila bi očita jednostranost kada ne bismo zaustavili pogled na br. 10. u kojemu se konstatira također da »multa non mutantur«. Što se temelji na Kristu — dakle: osnovni uvjeti spasenja — ne podliježe promjenama. Zub vremena ne izjeda ni Marijinu nadnaravnu ulogu u poslu spasenja. Marija je u tom poslu suvremena jučer kao i danas, danas kao i sutra. Govorim o nadnaravnom poslu spasenja. Ako je duhovni svijet iznad nas, ako je nebo »gore visoko«, ne znači da je manje zbiljan, stvaran. Pitanje je, recimo radije, u tome koliko smo obračunali s onim »homo carnalis« i »homo terrenus«, a koliko nas prožima onaj viši »homo spiritualis« ili čovjek evanđelja.

4. Pogibeljki manjak

Tražeci egzistencijalni oblik mariologije i Marijina štovanja, neojmo upasti u samodopadno hvalisanje kao da ta preokupacija ide potpuno u zaslugu našem vremenu. Ako rabimo nov izraz, ne znači da postavljamo novo pitanje. Uvijek se insistiralo na tome da Marija bude uzorom konkretnog življenja i djelovanja kršćanina, osobito kršćanki. Uvijek se iz suspisateljske uloge Marijine u poslu spasenja protezala ta njena uloga na formiranje egzistencijalnog života, na rješavanje egzistencijalnih problema, npr. na problem boli i smrti.

U čemu je manjak današnjice? Ona kao da ide za tim da zapostavi nadnaravnu Marijinu ulogu. A pogibeljno je zatvoriti Mariju u ovozemnu egzistencijalnu problematiku. Pogibeljno je zaboraviti da su ovozemna i nebeska egzistencija samo dvije faze jedne te iste egzistencije, egzistencije čovjeka pozvanog na spasenje. Ako dakle s ponosom ističemo Marijinu ulogu u spasavanju čovjeka iz njegovih ovozemnih okova, npr. u *humaniziranju* čovjeka, ne zaboravimo da je Marijina uloga u prvom redu nadnaravnog karaktera, a to je: *diviniziranje* čovjeka. Time i njeno štovanje mora biti suobraženo prema toj istini, prema tom njenom glavnom pozivu.

Marijinu ulogu poznamo iz Objave. Do te uloge dolazimo deduktivnim putem. Prihvaćamo je vjerom. Što iz toga slijedi? Ako zapostavimo njenu prvu, nadnaravnu ulogu u poslu spasenja, ili, ako tu ulogu stavimo na periferiju i u centar postavimo Mariju kao ovozemnu djevojku, kao zaručnicu, kao majku pred teškim životnim situacijama, npr. u povodu smrti sina, izvrnuli smo vrednote naglavce. Marija je u prvom redu majka Spasiteljeva, suspisateljica; i majka je Spasiteljeva tjelesnim, još više duhovnim materinstvom i pristankom na spasenje i otkupljenje obavljeno od njena Sina, i zbog toga i danas za nju ostaje glavna preokupacija: milosno, aktivno spasavati ljudske duše (LG br. 55—69). Znači da više naglašavamo spasavanje duša i njenu ulogu majke Onoga koji je došao spasavati i koji spasava još i danas.

Ako uočimo ovaj aspekt pitanja, moram reći da je prikaz Marijine uloge u poslu spasenja duša, kako ga iznosi npr. Holandski katekizam, nepotpun. Ta knjiga naglašava horizontalno kršćanstvo i horizontalno

kršćansko spasenje. U toj se knjizi iznosi kako je Marija prisutna u slikama, kako dočaravamo njezin lik u kipovima. Ona je nekako prisutna povije vremenskih ograda. Bog rado prima molitve što joj se upravlja. Njena prikazivanja svjedoče da je uskrsnula. Marija se egzistencijalizira, govori se u toj knjizi, ako mi živimo duhom Kristovim i ako se Mariji utječemo.

Ne govorim da su ove ideje krive. Govorim da su nepotpune. One su formulirane po induktivnoj, zornoj, ulaznoj metodi, a, kako je rečeno prije, prvotna je metoda upoznavanja Marije deduktivna, objavljena, i primljena vjerom. Međutim, Toma će reći da se obje metode razlikuju kao uzlazak i silazak s obzirom na isto brdo, ili kao polazna i dolazna točka istog puta (I CG 3; II, 4; IV 1). Zbog toga rekoh da te ideje nisu krive.

Ali su nepotpune. U njima se ne vidi aktivna, egzistencijalna Marijina uloga u nadnaravnom spasavanju duša, u rađanju baptizmalne milosti, u sticanju posvetne milosti određenog čovjeka grešnika, u darovima koji su ponuđeni sada, ovdje, meni, tebi, njemu, svima. U tim riječima nema naglaska na trajnu Marijinu suspisateljsku ulogu aktivne prirode. Marija je u tim riječima više pasivna, skoro i nema ideje o njenoj spasavalačkoj ulozi. Kao da se Marija nalazi na istoj razini s ostalim svecima, a to je nepotpuno rečeno, možda djelomično i krivo.

Da li se danas isti manjak opaža i kod nekih svećenika, ispovjednika i propovjednika? Znam da je induktivna metoda čovjeku bliska. Znam da se u Marijinu štovanju ponekad kod vjernika uvuku pretjeranosti, ali pretjeranosti ne opravdavaju da se Marijino štovanje zabaci ili da se njena istinska uloga spasavanja krnji. Ako se i danas iznesu koje pretjeranosti o Mariji, zar one opravdavaju crv kontestacije koji jednostavno lišava mariologiju njena sadržaja kao izvora o objavljenoj spoznaji Marije i njene uloge u poslu spasenja.

Neoprostivo je ako učitelj vjere zanemaruje istinu da je Marija i danas — tu, ovdje, sada — s Kristom u spasavalačkoj ulozi, u dijeljenju baptizmalne i posvetne milosti i nadnaravnih darova po jednostavnom principu: *gdje god je Krist, tu je na svoj način i Marija*. U ovom trajnom životnom SITIO uvijek ima udjela i Marija.

Jedan ateist kod nas piše kako je kršćanstvo u krizi jer da je uzdržano akcijom protestanata. »Bultmannov program demitologiziranja kršćanstva«, piše on, »toliko je uzbudio ortodoksnost da je protiv njega pisano više nego protiv nekih ateista... To se raspoloženje bori za egzistencijalni oblik vjerovanja. Takav način interpretiranja uvijek sadrži više probleme čovjeka nego Boga, bliži je antropologiji nego teologiji« (B. Bošnjak, RELIGIJA I DRUŠTVO, Zagreb 1969, str. 14).

Iz ovoga se vidi da se i opet nalazimo na pokušaju razdvajanja onoga što mora biti združeno i ostati u podređenosti. Kao što je nepotpuno, donekle i krivo, zastupati zatvoreni humanizam i zatvorenu antropologiju, tj. zatvarati čovječju sudbinu u okove vremena i prostora te mu zatvoriti pogled u transcendenciju, tako je nepotpuno i krivo zatvoriti Marijinu ulogu na horizontalno spasavanje čovjeka, na pasivno promatranje ili na pasivnu asistenciju Marijinu u poslu spa-

savanja čovjeka današnjice, u uvjetima njegove današnje egzistencije. Marijina spasiteljska uloga funkcionira i danas, jer Marija je po strukturalnim zakonima kršćanske egzistencije, kršćanske ontologije započete na krštenju, suspasiteljica, sudjeliteljica svih milosnih darova dušama. A to ona čini snagom veze Spasitelja s njom kao majkom, njenim svjesnim i dragovoljnim pristajanjem na otkupljenje.

Kada ovo tvrdim, izgleda mi da tvrdim nešto upravo u prilog istinskom, autentičnom humanizmu. Katarina piše kako je Marija primjer čovječje veličine, jer da je Bog izveo čudo spasenja uz njenu pomoć (PISMO 77; MOLITVA 11). Marija je primjer horizontalnog i vertikalnog humanizma, otvorenog humanizma. To je humanizam čovječje veličine, ali otvoren prema vrednotama duha i milosti. Takav odgovara dubinskim aspiracijama čovječje duše shvaćene u dubinu i u širinu (PP br. 42). I kao takav ne može biti zadovoljan pokušajima horizontalnog egzistencijaliziranja Marije i njena štovanja.

5. Potreba sinteze

Gdje se sastaju Marijina uloga spasavanja i žarište naše pobožnosti prema Mariji?

Razumljivo je da iz metodičkih razloga ili iz didaktičkih motiva moramo tretirati induktivnu metodu po njenim zakonima. Međutim, separirati ili, još gore, suprotstavljati te dvije metode, pa separirati ili suprotstavljati Marijinu ovozemnu ulogu nebeskoj, zemaljsku i naravnu nadnaravnoj, ili Mariju kao ženu i majku razdvajati od nje kao duhovne majke, može samo dogmatski i moralni situacionizam (Denz 3918—3921; Pio XII u izdanju Utz-Groner br. 157). Bez svijeta esencija, bez dogmi, nema ni egzistencije, ni prakse, ni pravog kulta, jer i dalje *lex credendi* ostaje *lex orandi*.

Sintetizirajmo Marijin Credo u trajni SITIO, u vrednoti ljubavi. Imamo jednu ljubav Boga i bližnjega, vertikalnu i horizontalnu. Varijanta te ljubavi izrečena je u pozivu da ne činiš drugomu što ne bi želio da on tebi učini, a da činiš što bi želio da on tebi učini (Mt 22,36; Lk 6,31; Mt 22,21). Ljubav u pravednosti, pravednost u ljubavi — to je suština Zakona i proroka. Nema ljubavi prema čovjeku ako se zaniječe dužna ljubav prema Bogu. A u Bogu su i drugi faktori spasenja, dakle: Krist-otkupitelj, Duh-posvetitelj, Marija, Crkva, Kristov namjesnik. Sve ih moramo uključiti u svijet esencija i uklopiti u egzistencijalnu problematiku spasavanja duša, rasta milosti u svakoj duši, ustrajnosti svakog i pojedinog čovjeka.

Zašto se gubi s vida to sintetičko promatranje? Je li tome kriva tendencija i pošast sekularizacije i desakralizacije? Može biti. Zbog toga je važno da Mariju uvijek ubrajamo u popis drugih faktora spasavanja duša. Nemojmo je zatvarati isključivo u okvire horizontalnog humanizma, jer kršćanska je egzistencija prije svega i iznad svega baptizmalna egzistencija, egzistencija posvetne milosti, života što struji u vječni život. To je, eto, specifičan oblik Marijina kredo, jer je on u znaku *kršćanske* egzistencije.

Smatram da time ulazimo u bit problema egzistencijalizacije Marijina štovanja, te da time dodirujemo bitni razlog egzistencijaliziranog oblika njena kreda. Kada govorim o štovanju, razumijevam predanost Mariji uočavajući njenu ulogu u poslu spasenja. Štovanje je *revnost, angažiranje, vršenje volje onoga komu se predajemo*. A Mariji se predajemo sudjelujući u njenom trajnom i aktivnom SITIO, u poslu spasavanja duša svim zakonitim sredstvima: molitva, dobar primjer, apostolat, pomaganje bližnjega itd.

Poslužiti ću se jednom plodnom idejom sv. Tome. I danas, govori nam sv. Toma, u ovaj čas, proslavljeno tijelo Kristovo djeluje spasava-lacki na svaku dušu i to snagom ujedinjenog božanstva (III P 50,6; 57,1; 62,5). Milost svakog sakramenta sada i ovdje dolazi preko ljudske Kristove naravi. I ta ljudska Kristova narav nekako je i danas esencijalno i egzistencijalno sveobuhvatna (III P 62,5), jer služi kao prenosno, pomoćno sredstvo da se spasenje primijeni svakoj duši, u dije-ljenju svake milosti, svih nebeskih darova.

Gdje je Kristova čovječja narav, tu je neuklonjivo prisutna i Ma-rija. To je odnos ovisnosti, porijekla, neke uzročnosti, stari bi rekli da je to »*relatio mutua secundum esse*«, realna, zbiljska relacija na bazi materinstva. Marijino materinstvo preko ljudske naravi Kristove postaje njeno duhovno materinstvo za sve ljude, jer je ona pristala na duhovno spasenje i trajno spasavanje svih ljudi. I tako ta dva materinstva nisu nego jedno, *duhovno je materinstvo kao protegnuće njenog tjelesnog materinstva*. Tako je Bog htio. To je činjenica.

Ovdje bih želio upozoriti na mogućnost jednog nesporazuma. U LG br. 60. naglašava se kako je Marijin utjecaj na ljude plod Božje volje i Kristovih zasluga, ali »*non ex aliqua rei necessitate*«. Tako je. Marija nema antecedentno nikakvo pravo, ne opstoji nikakva nužda da se Mariji pripiše suspasiteljska uloga. Ali opstoji konsekvantna volja i nužda, recimo »*ex suppositione*«. Pretpostavljajući, dakle, Marijinu ulogu kao majke Spasiteljeve, tj. Krista kao spasitelja i otkupitelja, možemo govoriti o nekoj slijednoj nuždi, o nekom strukturalnom zakonu po kojemu Bog dijeli milosti zaslugama Kristovim, a u taj strukturalni zakon ulazi i Marijina uloga.

Iz gornjih refleksija slijedi, i to naglašavam, da je potrebno otkri-vati Marijinu ulogu u oblikovanju života kršćana i kršćanki. Citajmo za današnje djevojke volju Božju u Marijinu ponašanju kao djevojke. Neka svima svijetli njezin primjer kako se ponašati u pirnom raspolo-ženju, pod udarcima boli, pred fenomenom smrti, ali nikada ne zabo-ravimo na ono prvo i glavno: na Mariju zaduženu za spasenje duša!

Marija je majka Krista kao nadnaravnog spasitelja. Kršćanin nije kao takav samo filantrop, on je prije svega »*teofilos*«. On ima svoj stil, svoj životni ritam, smisao, duh evanđelja, duh makarizama s brda blaženstava, a sve u znaku one istine o »*consortes divinae naturae*« (2 Pet 1,4). I ono današnje Kristovo tijelo, suptilno, agilno, sjajno, ne-izrecivo, uvijek je dio Marijina tijela. Pa kao što je povijesna istina da »*per feminam vita*«, tako je istina da »*per Mariam vita gratiae*«, jer je rodila Krista, najveću milost. Tako i danas preko Marije dolazi struja milosnog spasenja na svaku dušu, u svim vremenskim i drugim razlikama.

Egzistencijalizirati Marijin CREDO, egzistencijalizirati njeno štovanje, ne znači samo slijediti primjer Kristov, moramo reći da treba slijediti i Marijin primjer. Kristonomijski moral za kršćanina postaje marijonomijski. Nije moguće usvojiti duh Kristov, a ne usvojiti Marijin duh, jer je on s Kristovim najuže povezan. Uloga spasavanja svih faktora povezuje ih u zajednički SITIO. I nije dovoljno reći da molitve upravljane Mariji pred Božjim licem najviše vrijede, ne, suživljavanje kršćana s Marijom mora biti u znaku prenošenja Marije u život, u primanje nadnaravnih darova od Boga, jer je Marija suspasiteljica i sudjeliteljica svih milosti. To je kršćanski realizam.

Nikakvo čudo što Pavao VI u »CREDO Božjega naroda« od 29. VI 1968. poslije trinitarnog, kristološkog i pneumatološkog odsjeka govori o Marijinoj ulozi u poslu spasenja. Govori o njenim povlasticama, i od nas traži da tu istinu postavimo u temelje svoje vjere. A spasavanje trajno funkcionira. I Marija je trajno tu snagom sveobuhvatnog FIAT na materinstvo Spasitelja, koji ostaje uvijek takvim. Marija ostaje duhovna majka svih ljudi dok bude trebalo spasavati i posljednju dušu, dok čovječanstvo ne bude predano Onomu koji je Kristu sve predao, do kraja vjekova (1 Kor 15,25—28).

6. Neke zaključne refleksije

Obožavatelju tehnike možemo prišapnuti da je milost Božja i pitanje spasa duše doista posao samo za duhovno angažirane. Glas je spasavalačke milosti jedva čujan (Iv 3,8). Međutim, povijest svetih duša svjedoči i danas da je to glas oštrij od svakog mača i da prodire do dna duše te obnavlja lice zemlje (Heb 4,12—14; Ps 103,30). Plodnost je tih duša za čovječanstvo očita. Možda nije maksimalna? Te su duše svjesne svoje ograničenosti. Da li im drugi smetaju u njihovu poslu duhovne preobrazbe svijeta?

Supernaturalistima koji se boje da naglaskom na egzistencijalni oblik Marijina kreda dolazi u pitanje vjernost palingenezi otkupljenja odgovaram da milosni red ulazi u čovjeka pojedinačno, te da je Krist umro za svakog čovjeka, pa i za čovjeka današnjice. Bila bi uvreda i Kristu i Mariji kad bismo tog čovjeka oteli aktivnom milosnom utjecaju. Tim bismo postupkom zanijekali vrijednost Evanđelja. Zaustavili bismo tok spasenja. Spriječili kolanje plodova muke Kristove. Pravilno štovanje Marije traži priznanje njenog udjela u trajnom funkcioniranju onoga SITIO.

Nije dovoljno ograničiti štovanje Marije u okvir njene preokupacije za ovozemni životni misterij. Nije dovoljno ograničiti njen prodor u egzistenciju na njenu pasivnu ulogu, kao da je ona neka vrst prijavnog ureda bez sudjelovanja u vlasti dijeljenja milosti i razvoja povijesti spasenja.

Zar se posao spasenja dorekao? Ne. Spasenje je i osobni posao pojedinca. Ono se nastavlja. Marija je u tom poslu prisutna svojom aktivnom ulogom podređenog upravljanja, dijeljenja milosti, a ne samo kao pasivni promatrač.

Svaki kršćanin i kršćanka moraju nastaviti djelo spasavanja duša po primjeru Marijinu. Eva i njene sljedbenice nose smrt, Marija i njene sljedbenice nose život (LG br. 56), život milosti. Krštenjem svaka Marijina štovateljica preuzima na sebe obvezu milosnog apostolata, spasavanja duša. To je nešto više nego ovozemna briga za čovjeka, to je apostolat građanstva svetih i Božjeg ukućanstva, sudioništva u Božjoj naravi, trajnog boravišta Trojstva (Ef 2,19; 2 Pt 1,4; Iv 14,23). Marijini štovatelji neka je oponašaju u njenoj službi »ancillae«, u službi pomirenja ili u njenoj poslaničkoj službi (2 Kor 5,19) kod Boga.

Ne vrijedi izreka: prije čovjek pa kršćanin, nego: uvijek čovjek i uvijek kršćanin. U marijanskoj pedagogiji dvije su stvari glavne: s jedne strane je potrebno da se štovanje Marije odvija u znaku aktivne ljubavi prema bližnjemu, a s druge strane i u isto vrijeme treba gojiti milosni život i vršiti apostolat duhovne naravi. Kada ti donosiš Boga bližnjemu, Marija je tu s tobom, u bližnjemu, jer preko nje se na svoj način odvija taj proces pobožanstvenjenja. »A Deo in Christum, a Christo in Virginem, a Virgine in nos.« U dijeljenju plodova spasenja Bog nekako poštuje onaj *ius maternum* bl. Djevice, majke Spasiteljeve.

Ponosimo se ovom naukom. Životnim štovanjem Marije, tj. kršćanskim autentičnim životom svaki kršćanin sudjeluje u humanizaciji čovjeka. Kršćanska specifična egzistencija je trajna, i poslije smrti. To je milosna egzistencija. Preko milosti i kršćanskih kreposti čovjek se nekako divinizira. Tako kršćanska egzistencija prima svoju specifičnu notu, jer bogooblično djelovanje izvire iz bogoobličnog života. Bez tog aspekta Marijin Credo i egzistencijalizacija Marijina štovanja ostala bi samo u horizontali, a to nije dovoljno.

Ako govorimo o izravnom bogoštovlju, i danas se, bez sumnje, pogđjegdje pojave neke pretjeranosti, odnosno praznovjerja. Na nama je da pretjeranosti ispravljamo. Ali spomenimo i moderne ikonoklaste, koji po crkvama ne trpe Marijine slike ni kipove. A ipak, slike se i kipovi slažu s aspiracijama ljudske duše. Crkva ih želi. Vjernici ih rado primaju. Teologija ih odobrava. Istina, unutarjni su čini pobožnosti važniji, ali zajedno s vanjskima izražavaju cjelovito čovjeka, koji je uvijek psihosomatsko jedinstvo, sastavljen od duše i tijela, pa mu i tijelo traži hranu, npr. vizualnost (slike i kipovi).

Dakle, egzistencijalni oblik Marijina kreda i egzistencijalizacija Marijina štovanja uključuju prijenos Marije u ovozemnu egzistenciju, ali ne samo kao djevojke i majke ili zaručnice i žene, nego više kao suspasiteljice. Kao takva svima nam upućuje poziv na spasiteljsku službu. Egzistencijalni oblik Marijina štovanja je humanizacija čovjeka, odnosno kreposno djelovanje, ali nadasve ta egzistencijalizacija traži divinizaciju i bogooblično djelovanje. Sve to u znaku svete ljubavi, poslušne ljubavi. Ova nije prava ako je prema Bogu, a ne prema čovjeku, niti ako je prema čovjeku a ne prema Bogu.

Christus heri et hodie, ipse et in saecula (Hebr 13,8) — Maria heri et hodie, ipsa et in saecula!

SUMMARIUM

Mos hodie de existentiāli forma credendi loqui invaluit. Auctor quaestionem ad Mariam in opere salutis transfert. Vult, utique, ut Mariae exemplum semper in hac mortali existentiā menti prae luceat hominum. Certus est de intercessione Mariae continua quoad nos. At minime sufficit existentiā christiani considerare sub angulo existentiāe relativae in hoc mundo, et forsā non nisi materialiter. Existentiā christiana est ante omnia illa baptismalis, gratiae ac deiformis operationis seu sub influxu virtutum infusarum. Quid inde? Verum quidem est Mariae influxum in hominum salutem non ex aliqua rei necessitate provenire, ut loquitur LG num. 60, at ex suppositione seu ex consequenti loqui fas est de aliqua lege, lege structurali oeconomiae salutis. Maria enim maternum ius in Filium habet. Ex humanitate Christi hodie in homines provenit salus, et ubi Christi humanitas ibi aliquo modo semper Maria. Hinc concludes non licere Mariam solum uti spectatricem in evolutione existentiāli mysterii salutis considerare sed activas illi partes tribuere, est enim mater Salvatoris, unde et ipsa cosalvatrix, corredeptrix ex codispensatrix gratiarum.